

SLAUGYTOJŲ POŽIŪRIS Į PACIENTŲ SAUGĄ

Lina Kulevičiūtė^{1,2}, Irma Vasyliūtė², Indrė Brasaitė²

¹Klaipėdos jūrininkų ligoninė, ²Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakultetas

Raktažodžiai: pacientų sauga, požiūris, slaugytojai.

Santrauka

Norint pagerinti sveikatos priežiūros kokybę, mažinti finansinius nuostolius dėl nepageidaujamų įvykių, labai svarbu išsiaiškinti slaugytojų požiūrį į pacientų saugą. Šio tyrimo tikslas – įvertinti slaugytojų požiūrį į pacientų saugą. 2016 m. kovo – balandžio mėn. atliktas kiekybinis tyrimas Klaipėdos miesto ligoninėse. Naudotas Požiūrio į saugą (angl. *Safety Attitudes Questionnaire*) klausimynas. Imtį sudarė 74 respondentai. Tyrimo metu nustatytas slaugytojų teigiamas požiūris į pacientų saugą. Išsiaiškinta, kad slaugytojai žemiausiais balais įvertino vadovybės požiūrį į saugą, o aukščiausiais pasitenkinimą darbu bei komandinio darbo aplinką. Slaugytojai patenkinti savo darbu, tačiau pažymi, kad sudėtinga aptarti medicinines klaidas, ligoninės vadovybė neskatina kasdienių pastangų. Taip pat nustatyta, kad slaugytojai, kurių darbo patirtis 5-10 metų, aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas, geriausiai įvertino pacientų saugos dimensijas, negu tie, kurie turi 11-20 metų darbo patirties, specialųjį vidurinį išsilavinimą. Atsižvelgiant į demografinius duomenis, nustatyta, kad dimensija vadovybės požiūris į saugą įvertinta žemiausiais balais. Slaugytojai aukščiausiais balais išskyrė pasitenkinimą darbu, komandinio darbo aplinką. Pacientų saugos vertinimai geresni slaugytojų, turinčių 5-10 metų darbo patirtį, aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, nei slaugytojų, kurių darbo patirtis 11-20 metų, specialusis vidurinį išsilavinimą.

Įvadas

Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, maždaug 1 iš 10 hospitalizuotų pacientų nukenčia. JAV atlikti tyrimai rodo, kad šalyje nuo 44 tūkst. iki 98 tūkst. pacientų miršta kasmet ligoninėse nuo mirčių, sukeltų dėl padarytų klaidų [12]. Sveikatos priežiūros paslaugų saugumo problema pradėta spręsti tarptautiniu ir nacionaliniu lygiu, nes nepageidaujamų įvykių mažinimas yra svarbus kiekvienam

dirbančiam sveikatos priežiūros sektoriuje [14]. Lietuvoje nuo 2005 iki 2010 m. buvo vykdoma sveikatos priežiūros užtikrinimo programa, nuo 2010 iki 2014 m. vykdyta Nacionalinė pacientų saugos platforma. Taip pat Lietuva įsitraukusi į Europos Sąjungos pacientų saugos projektus: EUNetPAS (angl. *European Union Network for Patient Safety*), PaSQ (angl. *European Union Network for Patient Safety and Quality of Care*).

Literatūros šaltiniuose teigiama, kad komandinis darbas yra labai svarbus elementas, siekiant užtikrinti saugią pacientų priežiūrą [11]. GM Diab, FA Ahmed tyrimo rezultatai parodė, kad 92,2 proc. slaugos specialistų patvirtina, jog aukšti pacientų saugos rodikliai priklauso nuo komandos narių elgesio [6]. Pacientų saugos užtikrinimas koreliuoja su komandinio darbo ypatumais, bendravimo struktūra ir vadovavimu [7]. Taip pat esant palankiai darbo aplinkai slaugytojai dirba efektyviai ir teikia kokybiškesnes slaugos paslaugas. Tačiau nustatyta, kad dažniausiai slaugytojų skyriuose yra per mažai ir tenka dirbti sunkiomis darbo sąlygomis [2]. N Khamisa ir kt. atlikto tyrimo duomenys parodė, kad slaugytojai dažnai patiria stresą, emocinį išsekimą, depersonalizaciją darbe [9].

Nors pastaruose metu Lietuvoje atsiranda studijų, nagrinėjančių pacientų saugos temą, tačiau jų nėra pakankamai daug. Didžioji dalis esamų publikacijų apima medicinos personalo nuomonę apie sveikatos priežiūros kokybės gerinimo užtikrinimą. Taip pat Lietuvoje atliktas tik vienas nacionalinio lygio Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos Pilotinis pacientų saugos kultūros tyrimas, kurio duomenys neskelbiami. Todėl yra svarbu atlikti šį tyrimą, kuriuo siekiama išsiaiškinti Klaipėdos miesto ligoninėse dirbančių slaugytojų požiūrį į pacientų saugą.

Tyrimo tikslas – įvertinti slaugytojų požiūrį į pacientų saugą.

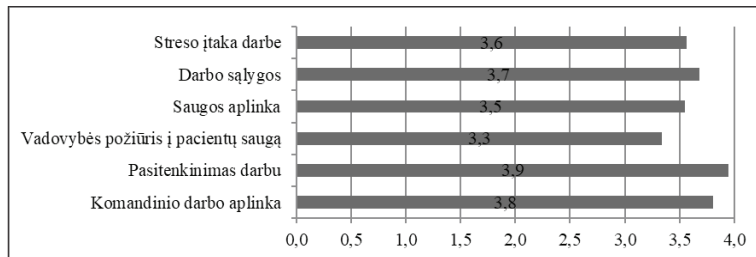
Tyrimo metodika

Tyrimas atliktas Klaipėdos miesto ligoninėse, teikiančiose daugiaprofilines paslaugas. Tiriamieji atrinkti pagal kriterijus: slaugytojai, sutinkantys savanoriškai dalyvauti

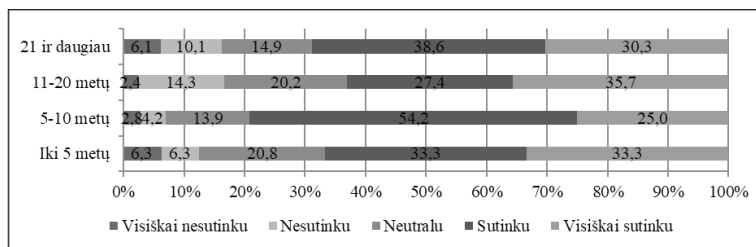
tyrime, dirba antrinio/tretinio lygio paslaugas teikiančiose ligoninėse. Įstaigose išdalinta 90 anketų, grįžtamumas 82,2 %. Sugadinta anketų – 2. Tyrime dalyvavo 74 respondentai: 94,4 proc. slaugytojų ir 5,6 proc. slaugos administratorių, vyriausiųjų slaugytojų. Pusė apklaustųjų (52,78 proc.) pagal specialybę dirba 21 ir daugiau metų. Dėl mažo respondentų skaičiaus darbo patirties grupėse mažiau nei 6 mėnesiai, 6-11 mėnesių, 1-2 metai, 3-4 metai, sujungtos į vieną – iki 5 metų. Daugiausia tyrime dalyvavo aukštesnįjį išsilavinimą turinčių respondentų (34,7 proc.). Naudotas J. B. Sexton ir kt. (2006) požiūrio į saugą klausimynas (angl. *Safety Attitudes Questionnaire*). Tyrimo instrumentą sudaro 6 pacientų saugos dimensijos: komandinio darbo aplinka, pasitenkinimas darbu, vadovybės požiūris į saugą, saugos aplinka, darbo sąlygos, streso įtaka darbe. Klausimyno teiginiai vertinti penkiabalėje sistemoje, kur 1 reiškia visiškai nesutinku, 5 – visiškai sutinku. Rezultatų analizei naudotas aprašomosios duomenų analizės metodas (MS Excel 2010). Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Tyrimo rezultatai

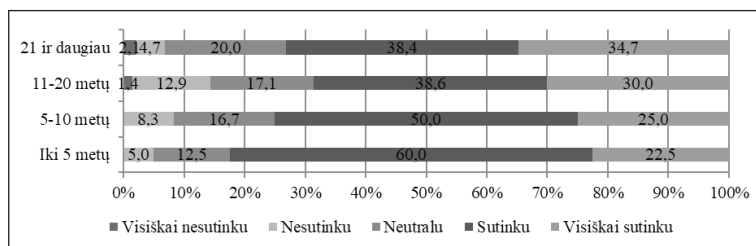
Nustatyta, kad slaugytojai aukščiausiais balais įvertino pasitenkinimą darbu (vidurkis = 3,9) ir komandinio darbo aplinką (vidurkis = 3,8). Jų atsakymų vidurkiai yra artimiausi reikšmei „sutinku“. Žemiausiai slau-

1 pav. Respondentų atsakymų vidurkiai pagal pacientų saugos dimensijas

2 pav. Dimensijos komandinio darbo aplinkos vertinimas pagal darbo patirtį

3 pav. Dimensijos pasitenkinimas darbu vertinimas pagal darbo patirtį

gytojų įvertinta – dimensija vadovybės požiūris į pacientų saugą (vidurkis = 3,3) (1 pav.).

Komandinio darbo aplinkos dimensiją geriausiai įvertino slaugytojai, dirbantys 5-10 metų (sutinku – 54,2 proc., visiškai sutinku – 25,0 proc.). Tačiau beveik ketvirtadalis slaugytojų, kurių darbo patirtis 11-20 metų ir daugiau kaip 21 metų, neigiamai vertino šią dimensiją (atitinkamai: visiškai nesutinku – 2,4 proc., 6,1 proc., nesutinku – 14,3 proc., 10,1 proc.) (2 pav.).

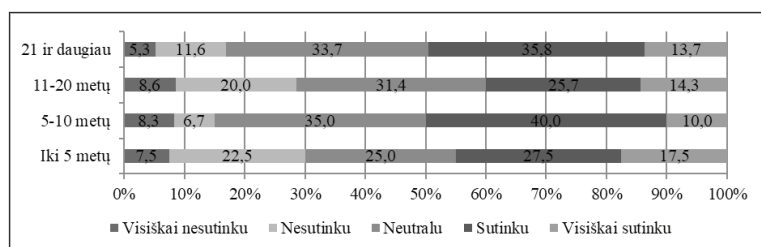
Daugiau kaip 80 proc. slaugytojų, kurių darbo patirtis iki 5 metų, jaučia pasitenkinimą darbu (sutinku – 60,0 proc., visiškai sutinku – 22,5 proc.). Tačiau slaugytojai, turintys 11-20 metų darbo patirtį, pažymi nepasitenkinimą darbu (visiškai nesutinku – 1,4 proc., nesutinku – 12,9 proc.) (3 pav.).

Pusė slaugytojų, kurių darbo patirtis 5-10 metų ir 21 ir daugiau, vadovybės požiūrį į pacientų saugą įvertino teigiamai (atitinkamai: sutinku – 40,0 proc., 35,8 proc., visiškai sutinku – 10,0 proc., 13,7 proc.). Tačiau dirbantys iki 5 metų ir 11-20 metų, trečdalis slaugytojų vertina neigiamai šią dimensiją (atitinkamai: visiškai nesutinku – 7,5 proc., 8,6 proc., nesutinku – 22,5 proc., 20,0 proc.) (4 pav.).

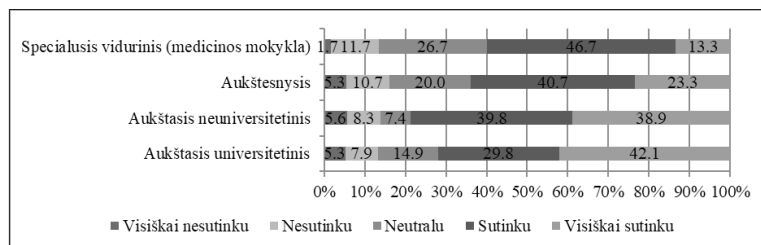
Analizuojant tyrimo duomenis nustatyta, kad trys ketvirtadaliai slaugytojų, turinčių aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, teigiamai vertino komandinio darbo aplinką (sutinku – 39,8 proc., visiškai sutinku – 38,9 proc.), kai trečdalis apklaustųjų, kurių išsilavinimas specialusis vidurinis (medicinos mokykla), įvertino neutraliai (26,7 proc.) (5 pav.).

Daugiausia aukščiausiais balais pasitenkinimą darbu įvertino slaugytojai, turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, (atitinkamai: sutinku – 53,3 proc., visiškai sutinku – 27,8 proc.). Tačiau slaugytojai, kurių specialusis vidurinis išsilavinimas, žemiausiai įvertino pasitenkinimą darbu (nesutinku – 10,0 proc.) (6 pav.).

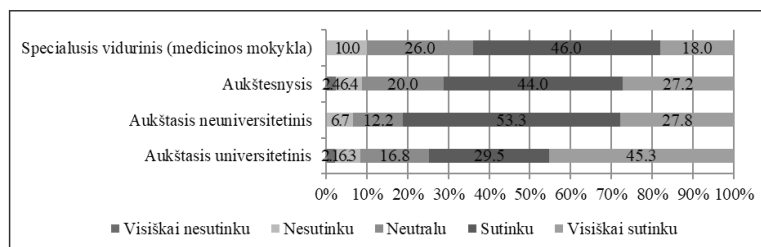
Daugiau kaip trečdalis slaugytojų, turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą, vadovybės požiūrį į saugą vertino neutraliai (37,9 proc.). Taip pat trečdalis slaugytojų, kurių aukštesnysis išsilavinimas, įvertino neigiamai (visiškai nesutinku – 10,4 proc., nesutinku – 17,6 proc.). Tačiau turinčių specialųjį vidurinį (medicinos mokykla) ir aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, daugiau kaip pusė slaugytojų šią dimensiją

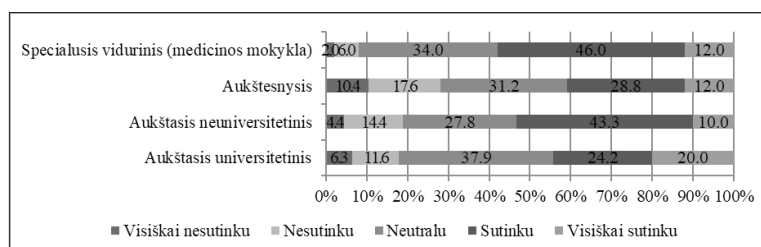
4 pav. Dimensijos vadovybės požiūrio į saugą vertinimas pagal darbo patirtį

5 pav. Dimensijos komandinio darbo aplinkos vertinimas pagal išsilavinimą

6 pav. Dimensijos patenkinimo darbu vertinimas pagal išsilavinimą

7 pav. Dimensijos vadovybės požiūrio į saugą vertinimas pagal išsilavinimą

įvertino teigiamai (atitinkamai: sutinku – 46,0 proc., 43,3 proc., visiškai sutinku – 12,0 proc., 10,0 proc.) (7 pav.).

Tyrimo rezultatų aptarimas

Vertinant tyrimo rezultatus, matyti, kad slaugytojų požiūris į pacientų saugą yra teigiamas. Respondentai labiausiai išskyrė dimensijas: pasitenkinimą darbu, komandinio darbo aplinką ir darbo sąlygas. Šios dimensijos įvertintos pozityviau, lyginant su kitomis - kaip vadovybės požiūris į saugą, saugos aplinka ir streso įtaka darbe. Lyginant Lietuvos vakaruose ir šio atlikto tyrimo rezultatus, nustatyta, kad pasitenkinimas darbu, komandinio darbo aplinka buvo vertinti labiau teigiamai, nei kitos

pacientų saugos dimensijos. I. Brasaitės ir kt. atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad aukščiausiais teigiamais balais įvertintas pasitenkinimas darbu (vidurkis = 4,14), o žemiausiais balais įvertintas vadovybės požiūris į saugą (vidurkis = 3,71) [4]. Panašius rezultatus pateikia kitų šalių mokslininkai, nagrinėjantys pacientų saugos temą. Egipto universitetinėje ligoninėje slaugytojų požiūrio į pacientų saugą vertinimo tyrimo duomenys parodė, kad respondantai labiau teigiamai įvertino pasitenkinimą darbu (vidurkis = 3,27), komandinio darbo aplinką (vidurkis = 3,09), o žemiausiais balais – vadovybės požiūrį į saugą (vidurkis = 2,16) [1]. Kinijoje atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad darbuotojai aukščiausiais balais įvertino komandinį darbą, tačiau žemiausiais balais įvertino darbo sąlygas [8]. SE Samei ir kt. tyrimo rezultatai parodė, kad aukščiausiais ir žemiausiais balais įvertintos dimensijos yra komandinio darbo aplinka ir vadovybės požiūris į pacientų saugą [13]. W Chaboyer ir kt. Australijoje atliktas požiūrio į saugą tyrimas nustatė, kad komandinio darbo aplinką įvertinta aukščiausiais balais, o vadovybės požiūris į saugą – žemiausiais balais [5]. Mūsų atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad sveikatos priežiūros specialistai yra patenkinti savo darbu, komandinio darbo aplinka, tačiau žemiausiais balais įvertinta vadovybės požiūrio į saugą dimensija atskleidžia, kad vadovybė nepakankamai kreipia dėmesio į pacientų saugą.

Šio tyrimo rezultatai buvo analizuojami grupėse darbo patirtis ir išsilavinimas. Pagal darbo patirtį nustatyta, kad slaugytojai, dirbantys 5-10 metų, patenkinti komandinio darbo aplinka. Tačiau slaugytojai, kurie turi 11-20 metų darbo patirtį, nepatenkinti komandinio darbu ir drauge pažymi jaučiantys streso įtaką darbe. Šie faktoriai galėtų būti susiję su dideliu darbo krūviu, nes neretai slaugytojai dirba daugiau kaip etatu, slaugo daug pacientų, taip patirdami didelį stresą. Kai kurie autoriai nurodo, kad patiriamas stresas gali būti susijęs su darbo kokybe, kuri gali sukelti darbas pamainomis ir darbas naktį, dideli fiziniai bei psichologiniai krūviai [9,10]. Aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turintys slaugytojai pažymi, kad labiausiai patenkinti darbu, komandinio darbo aplinka, nes bendradarbiai suteikia reikiamą pagalbą rūpinantis pacientais, kartu su gydyto-

jais dirba kaip gerai koordinuota komanda. HA Abdou, KM Saber nustatė, kad slaugytojai, turintys aukštąjį išsilavinimą, labiau patenkinti darbu ir emociškai įsipareigoję skyriui, kuriame dirba, nes jų darbas tiesiogiai veikia kitus žmones [1]. Slaugytojų, kurių specialusis vidurinis išsilavinimas, žemiausiais balais įvertino darbo sąlygas, komandinio darbo aplinką. Šie neigiami rezultatai gali būti dėl per didelio darbo krūvio, mažo atlyginimo.

Kiekvienos grupės žemi įvertinimai gali būti susiję su vadovybės požiūriu į saugą, nes iš visų šešių pacientų saugos dimensijų ši įvertinta žemiausiais balais. I. Brasaitė gavo panašius rezultatus vertinant sveikatos priežiūros specialistų požiūrį į pacientų saugą. Autorės teigimu, nepasitenkinimas darbu, komandinio darbo aplinka, darbo sąlygomis, stresas darbe gali būti susiję su liginės vadovybės ar skyrių vadovų palaikymo trūkumu [3]. Mūsų tyrimo rezultatai papildė teiginį, kad vadovybė neskatina darbuotojų kasdienių pastangų ir abejotina vertina jos atliekamų pareigų tinkamumą.

Išvados

1. Slaugytojų požiūris į pacientų saugą yra vertinamas teigiamai. Pasitenkinimas darbu, komandinio darbo aplinka ir darbo sąlygos įvertintos aukščiausiais balais, o vadovybės požiūris į saugą įvertintas žemiausiais balais.

2. Atsižvelgiant į darbo patirtį, nustatyta, kad slaugytojai, kurių darbo patirtis 5-10 metų, geriausiai vertina pacientų saugos dimensijas, kai turintys 11-20 metų darbo patirtį įvertino žemiausiais balais. Išsiaiškinta, kad slaugytojai, turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, geriausiai įvertina pacientų saugą. Tačiau slaugytojai, kurių specialusis vidurinis išsilavinimas, žemiausiai įvertino darbo sąlygų, komandinio darbo aplinkos dimensijas.

Literatūra

1. Abdou HA, Saber KM. A baseline assessment of patient safety culture among nurses at Student University Hospital. *World Journal of Medical Sciences* 2011;6(1):17-26.
2. Aiken LH, Sloane DM, Bruyneel L, Van den Heede K, Sermeus W. Nurses' reports of working conditions and hospital quality of care in 12 countries in Europe. *International Journal of Nursing Studies* 2012;50:143-153.
<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2012.11.009>
3. Brasaitė I. Health care professionals' knowledge and attitudes regarding patient safety and skills for safe patient care: academic dissertation. Tampere, 2016.
4. Brasaitė I, Kaunonen M, Martinkėnas A, Suominen T. Health care professionals' attitudes regarding patient safety: cross-sectional survey. *BioMed Central Research Notes* 2016; 9(177):1-7.
<https://doi.org/10.1186/s13104-016-1977-7>
5. Chaboyer W, Chamberlain D, Hewson-Conroy K, Grealy B, Elderkin T, Brittin M, McCutcheon C, Longbottom P, Thalib L. Safety culture in Australian intensive care units: establishing a baseline for quality improvement. *American Journal of Critical Care* 2013;22(2):93-102.
<https://doi.org/10.4037/ajcc2013722>
6. Diab GM, Ahmed FA. Nurses' perceptions of teamwork climate in hospital: the impact on patient safety climate. *International Journal of Current Research* 2015;7(2):12553-12561.
7. El-Hosany WA, Araef SM. Teamwork characteristics, communication structures, supervision and patient safety in special care units and general wards in El-Minia University Hospital. *Life Science Journal* 2012;9(4):5398-5406.
8. Feng X, Body K, Krejci JW, McCormack BL. Factors associated with nurses' perceptions of patient safety culture in China: a cross-sectional survey study. *Journal of Evidence-Based Medicine* 2012;5:50-56.
<https://doi.org/10.1111/j.1756-5391.2012.01177.x>
9. Kuodytė – Kazieliene R., Užaitė I., Palinauskienė R., Kuzinkovas A., Šerytė L., Ulianskiene R. Streso, depresijos, nerimo paplitimas tarp sveikatos priežiūros ir švietimo darbuotojų Panevėžio mieste. *Medicinos teorija ir praktika*, 2007; 13(4):479-496.
10. Khamisa N, Oldenburg B, Peltzer K, Ilic D. Work related stress, burnout, job satisfaction and general health of nurses. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2015;12:652-666.
<https://doi.org/10.3390/ijerph120100652>
11. Manser T. Teamwork and patient safety in dynamic domains of healthcare: a review of the literature. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica* 2008;53:143-151.
<https://doi.org/10.1111/j.1399-6576.2008.01717.x>
12. Paškevičius L. Pacientų sauga - esminis sveikatos priežiūros kokybės aspektas. Pasaulio patirtis ir rekomendacijos Lietuvai. *Sveikatos politika ir valdymas*, 2010; 1(2):125-159.
13. Samaei SE, Raadabadi M., Khanjani N, Heravizadeh O, Hosseinabadi MH, Pirani S. Safety attitudes among nurses and its relation with occupational accidents: a questionnaire based survey. *International Journals of Occupational Hygiene* 2015;7(4):177-186.
14. Patient safety research: better knowledge for safer care. WHO, 2009.

NURSES' ATTITUDES TOWARDS PATIENT SAFETY

L. Kulevičiūtė, I. Vasyliūtė, I. Brasaitė

Key words: safety of patients, attitude, nurses.

Summary

In order to improve the quality of health care, to reduce financial losses due adverse effects, it is very important to find out nurses' attitudes towards patient safety. The goal of research – to evaluate the attitude of nurses to the safety of patients. On March – April, 2016 the quantitative research was made in Klaipėda city hospitals. The Safety Attitude Questionnaire was used. The scope consisted

of 74 respondents. The study set a positive attitude of nurses' towards patient safety. It was found out that the nurses evaluated the attitude of management to the safety with the lowest points, and the satisfaction with work and the environment of team work with the highest ones. The nurses are satisfied with their work, however, they emphasize that it is difficult to discuss the medical mistakes, the management of hospital does not encourage the daily efforts. As well it was determined that the nurses, whose working experience was 5-10 years, the higher non-university education, evaluated the dimensions of safety of patients best than those ones, whose working experience was 11-20 years, special secondary education. Considering the demographic data it was determined that the di-

mension the attitude of management to the safety was evaluated with the lowest points. The nurses distinguished the satisfaction with work, the environment of team work with the highest points. The evaluations of safety of patients were better by the nurses having the working experience of 5-10 years, the higher non-university education than nurses with working experience was 11-20 years, special secondary education.

Correspondence to: sk.svmf@ku.lt

Gauta 2017-11-06
